

Donderdag 4 mei 1916 – ochtendeditie

Aan de universiteit te Gent.

Het blijkt uit inlichtingen, genomen bij de meest bevoegde bron, dat de heren Pirenne en Fredericq, professoren aan de universiteit te Gent, die een maand geleden gevangen genomen zijn en naar Duitsland vervoerd werden, geen enkele veroordeling opliepen voor een strafbaar feit, doch dat zij alleen uit België verwijderd zijn, omdat zij "indésirables" zijn.

Hun collega's, die te Gent verblijven, hebben hun verbazing over dit gevankelijk wegvoeren uitgesproken in een brief, die zij de 31e maart ll. gezamenlijk gestuurd hebben naar de gouverneur-generaal von Bissing te Brussel, en die, uit het Frans vertaald, als volgt luidt:

De ondergetekenden, hoogleraren aan de Universiteit te Gent, die zich op dit ogenblik in onze stad bevinden, zijn zo vrij u uiteen te zetten, hoe diep zij getroffen werden door de maatregel, genomen tegenover twee van hun meest uitmuntende en terecht meest geachte collega's, de heren Fredericq en Pirenne. Uwe excellentie weet, dat deze beide hoogleraren plotseling aangehouden werden en naar Duitsland vervoerd, en vruchteloos vragen hun collega's zich af, wat de oorzaak kan zijn van zulk een strenge behandeling. Uwe excellentie is niet onkundig van de waarde als geleerden, die de heren Fredericq en Pirenne verworven hebben; zij zijn geleerden van een erkende betekenis en hun roem is over onze de grenzen gegaan. De heer Fredericq, van wie de uitgebreide geschiedkundige werken bekend zijn door heel europa, wordt bijzonder gewaardeerd in Nederland, en de diensten, die hij bewees aan de Nederlandse wetenschap en letteren, hebben hem de titel verworven van briefwisselend lid der Koninklijke Academie van Wetenschappen te Amsterdam en die van erelid der voornaamste wetenschappelijke

verenigingen van Nederland. Hij is bovendien eredoctor der universiteiten van Marburg en Genève. De heer Pirenne is een van de meesters der middeleeuwse geschiedkunde; hij liet zijn belangrijke geschiedenis van België tegelijkertijd in het Duits en in het Frans verschijnen, en in verband met dit werk mocht hij uit geheel Duitsland talrijke bewijzen van sympathie en bewondering ontvangen. Hij werd benoemd tot corresponderend lid van de Keizerlijke Academie van Wenen, van de Koninklijke Academie van Beieren, van de Maatschappij van Wetenschappen van Göttingen, enz. ... en hij mocht het diploma ontvangen van doctor honoris causa van de universiteiten te Leipzig en te Tubingen. Beiden zijn mannen, die zich geheel aan de wetenschap gewijd hebben, beiden zijn plichtsgetrouwe professoren en burgers van een ongekreukte eerbaarheid. Hun collega's kunnen maar niet geloven, dat zulke personen zouden kunnen beschouwd worden als gevaarlijk voor de openbare orde, zij kunnen niet veronderstellen, dat de heren Fredericq en Pirenne ooit in enig opzicht zouden te kort geschoten hebben inzake de plicht van al de burgers van een bezet gebied, om zich te onderwerpen aan het uitvoerend gezag van de bezetter. En wat meer speciaal de verplichtingen betreft van het professorenkorps tegenover de macht van de bezetter en het overeenbrengen van deze verplichtingen met de plicht der vaderlandsliefde, de voorstelling, die de beide getroffen leden van ons korps daarover hadden, verschilt in niets met die van hun collega's.

“Zonder twijfel zal uwe excellentie de gevoelens van solidariteit waarden, die in dit geval de leden van het universitair gezin verenigen. Zij zal begrijpen, dat wij allen ons getroffen voelen door deze maatregel, die zo zwaar gevallen is op twee onder ons. En het zal haar niet ontgaan, dat de ontroering, die de universiteit van Gent aangegrepen heeft, zal gedeeld worden in al de landen, zal gevoeld

worden door de wetenschappelijke wereld, in wiens midden de heren Fredericq en Pirenne een zo grote naam verworven hebben.

“Daarom richten de ondergetekenden zich tot uwe excellentie en verzoeken u de maatregelen, genomen tegen de heren Fredericq en Pirenne, te willen herroepen of althans, wanneer dit niet van u afhangt, van uw hoge invloed gebruik te willen maken, om die herroeping te bekomen van de bevoegde overheid.”

Deze roep klinkt ons toe, van uit het bezette gebied, als een kreet om hulp vanwege de zwakken tot hen, die vrij spreken mogen en iets kunnen doen voor de vrijmaking van de heren Fredericq en Pirenne.

Uit Luikerland – De Vlamingen.

Luik, 22 april.

Wie van het stadhuis gaat naar het Sint-Lambrechtsplein krijgt vlak voor zich, in de rij huizen, die de achtergrond van het zicht op het mooi plein uitmaken, een zeer groot uithangbord te zien: Het Vlaams Huis. Niemand kan voorbijgaan, zonder dat zijn ogen op dit bord vallen, dat er veel gemakkelijker gekomen is dan de instelling zelf. Lange maanden reeds hadden de onderlegde Vlamingen gesproken over de noodzakelijkheid van het inrichten van een Vlaams tehuis in de schoot van de Waalse hoofdstad. Een heim moest er komen, waar niet alleen elke Vlaming in een ruime koffiehuiszaal steeds gelegenheid zou vinden om met stamgenoten om te gaan, doch ook een gebouw, waar onze verenigingen: afdelingen van de Groeningewacht, Algemeen Nederlands Verbond, toneel- en zangverenigingen, alles wat Vlaams leven was en Vlaamse ontwikkeling moest worden, konden vergaderen. Men zou er aldoor voordrachten en lezingen houden, feesten inrichten. Met één woord, een thuis, dat eigendom van de Vlamingen zou zijn en waar men

ongehinderd in het Vlaams kon leven. Buitengewoon moeilijke taak, meende iedereen, om zoiets hier tot stand te brengen. Met dergelijke uitvluchten bleef de kip in het ei, totdat, plotseling, een drietal Vlaamse studenten de handen uit de mouwen staken, begonnen te roeren en gerucht te maken onder de Vlamingen, om geldhulp en allerhande steun in te roepen voor de instelling, die, tot schande en schade van de stam, niet langer meer mocht uitgesteld worden. Zij slaagden volkomen.

Het duurde wel een tijdje, vooraleer de zaak goed vlot kwam op financieel gebied. Helaas! toen alles goed ging en men plannen vormde met het oog op een bloeiende toekomst, kwam de oorlog en moest het Vlaamse Huis op 20 augustus 1914 voorlopig worden gesloten en zijn invloed laten teniet gaan tot betere tijden. De openingsdag van deze instelling, een zondag, was plechtig gevierd geworden, door de krachtige medehulp van de Groeningewacht van Luik, die vrij talrijk is. Men had voorspeld, dat de Walen zouden hindernissen leggen op de weg van ons jong leven, doch het bleek, dat niemand roerde dan een drietal heethoofdige Waalse studenten, echte "Wallonisants", die stellig gezworen hadden hun Vlaamse hogeschoolmakers een poets te bakken. Het Vlaams Huis was al spoedig een echt heim geworden, waar zelden één woord Frans of Waals werd gesproken, waar ook wel geregeld Walen kwamen en er zeer welkom onthaald werden.

In de allereerste oorlogsuren, toen Luik nog ongerept het onze was, toen uit alle richtingen treinen vol soldaten binnen kwamen en toen de stad stoomde van gejaagde soldaten, driftig bezielde om op de plaats te komen, waar men hen riep, had op een zekere vroege morgen het uithangbord van het Vlaams Huis een heel vendel Vlamingen binnengelokt. Met al de rijkdom en de gespierde articulatie van hun woordenschat in taal, herkende men ze spoedig. Ze waren vermoeid en ontstoken van de lange reis en de hitte, doch

nu ze daar zo onverwachts, in een Vlaams midden vielen, gingen bij hen ogen, oren en harten open. “Ik wist niet dat er in Luik Vlamingen waren!” riep er een en zong de eerste tonen van de Vlaamse Leeuw, het Vlaams Huis heeft in Luik veel goed gesticht en niemand kwaad gedaan.

Het volk, algemeen, heeft tegen de Vlamingen niet de minste wrok. Vlamingen zijn hier zowat overal verspreid. Daarbij weten de Walen, thans bij ondervinding meer dan ooit, hoe nodig ook voor hen de kennis van vreemde talen is. De stedelijke overheid heeft met die taalarmoede rekening gehouden. Wel niet zoals in de Vlaamse lagere scholen overal Frans wordt onderwezen, wordt Nederlands onderwezen op de al de Waalse scholen. Ze zijn zelfs zeldzaam de scholen in Wallonië, waar onderwijs in het Nederlands tot het leerplan behoort. In Luik is dit ook niet het geval. Doch wat een steeds groeiend getal Waalse gemeenten doen, namelijk hun kinderen gelegenheid geven door naschoolse of avondleergangen Nederlands te leren, dit doet ook Luik in verscheidene scholen. Enkele gemeenten, als gevolg van onze nieuwe schoolwet van 1914, eisen voor benoemingen van nieuwe leerkrachten voldoende kennis van onze taal, om ze op de lagere school te onderwijzen. Alhoewel nu de meeste Waalse leraars, door onvoldragen voorbereiding, niet voldoende op de hoogte zijn noch van onze uitspraak noch van ons gewoon taaleigen – we spreken hier niet van een zeer beschaafde of verfijnde vorm – doen ze toch hun best en stichten bij de kinderen veel goeds. Komen deze later op de middelbare school, men versta nu hogere burgerschool, zo kunnen ze met vrucht, op grond van de reeds verkregen kennis, uitgebreider onderricht volgen, weten al behoorlijk wat te zeggen, flink te lezen, een steloefening, een dictee te maken. Het overgroot aantal leraars zijn hier Vlamingen, onder wie verschillende doctors in Germaanse talen. Ook in de middelbare school voor meisjes wordt Nederlands onderwezen, doch in een

“Institut” van de stad, waar eerder opvoeding en onderwijs wordt bezorgd aan de dochters van de hogere burgerij, weert men onze taal met blijkbare zorg en onderwijst men zorgvuldig Duits. In de avondscolen voor volwassenen wordt ook Nederlands onderwezen. In onze rijksnormaalschool, - men leze kweekschool -, voor onderwijzeressen, onderwijst men zeer behoorlijk het Nederlands. In de beide stedelijke normaalscolen moeten de leerlingen, zowel als in de rijksgestichten van dezelfde aard, kiezen tussen Nederlands en Duits. De beide vreemde talen krijgen nagenoeg elk de helft. In het atheneum, gymnasium zegt men in Holland, is het onderwijs Nederlands van geen tel. De stad houdt er zorgvuldig de hand aan dat goed Duits wordt aangeleerd door een vrij aanzienlijk aantal zeer bevoegde leraars. Daaruit volgt echter dat de zonen van onze magistraten en nog al andere, wanneer ze later in hun hogere studies zijn, of zelf in de magistratuur gekomen, het bij de wet voorgeschreven Nederlands nodig hebben, ze onmondig staan te sakkeren en diep betreuren dat het atheneum niet uitgebreider het Nederlands onderwijst. Geen Waalse lager onderwijzer kon vroeger een leergang Nederlands bekomen of hij moest eerst voor een stedelijke jury met vrucht een examen in die taal hebben afgelegd. Evenzo voor het Duits, dat ook in avondlessen wordt onderwezen. Sedert 1910 bezit de stad echter haar eigen normaalscolen, waar grondig Nederlands wordt aangeleerd, en is het examen overbodig geworden. De regering heeft sedert een drietal jaar, in enkele voorname steden, Brussel, Bergen, Namen, Luik, vrije avondlessen Nederlands ingericht voor de bedienden van post en spoor. Hier werden deze lessen voor de oorlog druk bijgewoond, zodat er vijf leraars nodig bleken. Het eerste oorlogsjaar was voor dit onderwijs geen gelegenheid, doch thans gaat alles weer vlot en vinden twee leraars weer werk om de Walen onze taal aan te leren. Aangezien die vrije school voor Nederlands zo druk wordt bijgewoond, is het toch

wel bewezen dat de Waal voordeel in de kennis van de tweede landstaal ziet.

De socialisten hier hebben dit reeds vroeg begrepen. Ze hadden voor enkele jaren een hele reeks mooie instellingen, speciaal voor de hier wonende Vlaamse partijgenoten. Die inrichtingen zijn gevallen, zoals wij menen, door gebrek aan toewijding bij de bestuurders. Doch in de zomer van 1914, onmiddellijk na de kamerverkiezingen, stelde men zich in stad en buurt weer druk aan het werk om de Vlamingen door het houden van voordrachten en het bezorgen van boeken, alle in eigen taal, wakker te maken voor het algemeen doel. De openbare stadsbibliotheken hebben weinig of geen Nederlandse boeken. Een "Stecherkring" heeft bestaan en is, ook al bij gebrek aan toewijding, lam gevallen. Zijn mooie uitsluitend Nederlandse bibliotheek bestaat echter nog. Een andere veel oudere boekenschat, weer uitsluitend Nederlands, ligt, in een ruim lokaal van de stad, place Sainte-Barbe, te beschimmelen en te bederven, sedert verscheidene jaren. De stad verschafft hier enkel een lokaal, doch komt geldelijk niet tussen. Deed zij dit wel en kon men daar maar een wakker persoon tot boekenuitdeeler aanstellen, zo zou alles weer spoedig in de haak schieten en zouden de mensen, die naar Nederlandse boeken vragen, bevredigd kunnen worden. Misschien is de plaatselijke overheid zeer goed gestemd om, natuurlijk later, de hand boven deze instelling te houden, zoals boven haar andere bibliotheken. Dan was voor onze Vlamingen weer een rijke bron voor aangenaam leven aan het borrelen.

We menen echter duidelijk te hebben gemaakt dat de Waalse hoofdstad Luik wel met haar onderwijs in het Nederlands op de goede weg is en wijzen er ten slotte nog op, dat reeds in meer dan één gemeente van de omgeving en van elders jonge, Nederlands kennende Waalse onderwijzers, onder bescherming van het gemeentebestuur, de hand aan het werk hebben geslagen om hun

tweede taal bekend te maken bij hun leerlingen. Zo behoort het in een tweetalig land, doch de Vlamingen zullen de Walen op taalgebied nog lange jaren de baas zijn.

Donderdag 4 mei 1916 – avondeditie

Men meldt ons:

Gisteren namiddag is er uit de richting van Westende en de IJzer zwaar kanongebulder gehoord, dat tot 9 uur 's avonds aanhield. Heden, donderdagmorgen, is er tussen half vier en half zes ook weer uit dezelfde hoek op roffelvuur gelijkend kanongebulder vernomen.

Spionage op het oorlogsterrein.

In de Evening Standard vertelt A. R. Williams enige belangwekkende geschiedenissen omtrent de spionage op het oorlogsterrein aan het westelijk front. Het is natuurlijk zeer moeilijk over een zo uitgestrekt front, dat bovendien door zo dicht bevolkte streken loopt, bewoond door lieden die tot allerlei nationaliteiten behoren, nauwkeurig op de bewegingen van iedereen te letten. In iedere stad en in ieder dorp komen dan ook spionnen voor, die die plaats tot terrein van hun werkzaamheid hebben gekozen. Er is in België ook nog een klein deel der bevolking dat pro-Duits is en dat deel helpt de spionnen en geeft daardoor de Fransen, Engelsen en de loyale Belgen handenvol werk.

Daar waar militairen en burgers voortdurend in nauwe aanraking met elkaar komen, kan iedere vluchteling, melkverkoper, marktkoopman – of ieder van zijn klanten – koetsier of koffiehuisbezoeker een spion zijn en onopgemerkt zijn bedrijf uitoefenen. De vijand maakt ook van honden en duiven gebruik. Vooral honden werden zo vaak als overbrengers van berichten gebezigd, dat het legerbestuur tenslotte

er toe is overgegaan, om iedere loslopende hond te laten neerschieten. Vooral de artilleriestellingen zijn het doel van de meeste spionnen.

Op zekere dag verscheen er een landbouwer met een ploeg, zonder dat men wist waar hij vandaag kwam en begon een veld dat slechts één veld van een batterij af lag te beploegen. Hij deed dit werk als een geoefend landbouwer en de Engelse soldaten namen geen notitie van hem. Hij ploegde dat veld af. Achter de akker, waar de batterij onzichtbaar was opgesteld lag een groot onbewerkt veld. Op zekere avond, tegen het invallen van de schemering, verscheen een eenzame landarbeider met zijn gereedschap in dat veld en begon het te ploegen. Hij ging eerst weg toen het helemaal donker was.

De volgende ochtend, bij het kriecken van de dag, verscheen er een Taube vlak boven de batterij en liet er rookbommen op vallen. Onze vliegers stegen op en verjoegen de Taube, maar spoedig daalde een van hen en bracht de batterijcommandant verslag uit. Hij had namelijk het volgende gezien: twee voren in het aangrenzende veld, die samen een V vormden, wezen precies de plaats aan waar de batterij lag. Voor die dag verstreken was, had de Duitse zware artillerie die vernield. Met zulke mogelijkheden heeft men rekening te houden.